

Kader Abdolah

IN DE POLDER

15 jaar *Mirza*

DE GEUS

© Kader Abdolah, 2011
Omslagontwerp Riesenkind
Omslagillustratie © David Rozing/Hollandse Hoogte
ISBN 978 90 445 2025 5
NUR 325

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Geus bv, Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland. Telefoon: 076 522 8151. Internet: www.degeus.nl.

Wilt u het gratis magazine *Geuzennieuws* met informatie over onze nieuwe uitgaven ontvangen, ga dan naar www.degeus.nl en meld u aan.

Pak die kans

Kent u Adnan?

Nee, hoe zou u Adnan ook kunnen kennen. Ik ken hem zelf nog maar sinds kort. Hij is een landgenoot. Een lotgenoot.

Ik heb hem in Nederland ontmoet. In een opvangcentrum waar ikzelf ook een poosje zat. Meestal als ik naar Amsterdam moet, bel ik hem en dan spreken we af bij het Centraal Station. Af en toe als ik de laatste trein mis, neem ik de tram naar de Bijlmermeer om bij hem te overnachten. Ook als ik de dingen in mijn moedertaal op een rij wil zetten, neem ik de tram naar de Bijlmermeer.

Nee, u kent Adnan niet. Het gaat ook niet om hem. Maar wel om een plek waar ik kan slaan en raken.

Adnan is een dichter: *Elke nacht op het moment dat ik mijn ogen sluit, zeg ik: morgen zal ik deze plek verlaten, met een rugzak.*

Hij is ook een vertaler. Dag en nacht is hij bezig om de boeken van Shakespeare opnieuw te vertalen in zijn moedertaal. Hij doet het om zich overeind te houden in zijn ballingschap. ‘Kun je het je voorstellen, Shakespeare in de Bijlmermeer? Ik snak naar adem in die hoge flat.’

Vorige week belde ik hem: ‘Ik wil een paar dingen met je bespreken.’

En ik nam de tram.

‘Hoe is het mogelijk dat je in zo’n taal kunt schrijven’, is de zin waarmee hij mij steevast begroet bij onze ontmoetingen. ‘Hoe kun je die koude woorden vorm geven? In Gods naam, waar haal je je inspiratie vandaan met die donkere wolken en al die hondenstront?’

En toevallig plakt er een stuk hondenpoep onder zijn schoen. Op zoek naar een stokje om het weg te krijgen, roept hij: ‘Noem! Ik meen het. Noem een grote Hollandse schrijver.’

Ik noem een naam.

En hij lacht. Hij lacht hard.

Hij leest Nederlandse literatuur in het Engels. De afgeprijsde Engelse vertalingen. ‘Luister jongen! In een vijver kan geen walvis zwem-

men', zegt hij. 'Je kunt een rij namen noemen, maar geen walvis. Snap je?'

Adnan is geen oud mannetje, maar 's avonds durft hij niet meer de straten van de Bijlmermeer over te steken.

Ik ben een heer. Zo dicht hij. *Een heer, met een vochtige hoed in de Bijlmermeer.*

Hij pakt mijn arm en we steken samen over.

'Ik heb een vraag Adnan. Ik wil iets met je bespreken', zeg ik eenmaal op de stoep. 'Luister. *De Volkskrant* heeft me gevraagd om wekelijks een rubriek te schrijven. Hoor je me. Ik heb je advies nodig. Wat denk je ervan?'

Ineens laat hij mijn arm los.

'Dat is het', roept hij. 'Doe het! Nu is het de tijd. Nu moet je toeslaan. Hard slaan.'

'Luister even. Ik ben nu met heel veel andere dingen bezig.'

'Alles aan de kant', zegt hij. 'Pak die kans en sla.'

'Het is een onopvallend hoekje van de krant', zeg ik. 'Verander het maar in een plaats waar je vast kunt staan en hard kunt slaan.'

'Waar slaan?' zeg ik.

'Maakt niet uit waar', zegt hij. 'Waar het raakt', benadrukt hij.

En hij lacht. Hij lacht hard. 'Ach, die Hollanders van jou.' En de regen valt op zijn hoed.

Doofstom

Op dinsdag fietste ik al vroeg naar de kiosk om *de Volkskrant* te kopen. Ik vouwde hem samen en hield hem als een vers Perzisch brood onder mijn arm. Perzisch brood heeft dezelfde lengte als een *Volkskrant*.

Vroeger was ik columnist bij een ondergrondse krant. In een verzetblad zet men zijn naam niet onder zijn column. Ik was een columnist zonder naam en dus ook zonder reacties.

Nu bots ik plotseling tegen Hollandse reacties aan.

'Gefeliciteerd. Wat leuk', zei Cethy. 'Ik zal het elke dinsdag lezen.'

Voor de stadsbibliotheek werd ik aangehouden door een man die ik niet kende: 'Zeven jaar geleden kende je amper een Nederlands woord

en nu een column! Poeh.' Hij gaf me een hand, wenste me succes en liep verder.

Henk, die ik dagelijks zie, zei niets. Hij leest *de Volkskrant*, maar hij houdt niet van rotzooi.

Een bittere smaak in de mond kreeg ik van de voorzitter van een stichting der letteren: 'Je weet het misschien. *De Volkskrant* is een kwaliteitskrant. Als de redactie mij gevraagd had, had ik er langer over nagedacht. Ken je het Hollandse gezegde over de nek en de molenstein?'

'Nee, nog niet.'

'Binnenkort zal je het wel voelen. Ja zeggen is niet alles. Begrijp je me?'

Angst overviel me. De oude angst van een ondergrondse columnist.

'Ja, ik begrijp u, meneer. Tegen de man van de redactie had ik geen ja, maar wel nee gezegd. Een duidelijk nee.'

'Pardon?'

'Ik meen het. Ook heb ik het lang overwogen, maar het was Mirza die ja zei.'

'Mirza? Wie is Mirza?'

'De kroniekschrijver die in mij zit. Hij wil zijn grenzen ontdekken. Hij wil gelezen worden. Hij wil het vluchten tot het bittere eind leren kennen.'

De voorzitter blies een wolk sigarenrook in mijn gezicht. De geur van het verse Perzische brood was verdwenen.

Reacties. De reacties die je kracht verlenen. De reacties die je ontmoedigen. 'Je moet niet te veel hooi op je vork nemen. Anders ga je te gronde.'

's Avonds toen ik op de bank lag, werd er geklopt. Een oude doofstomme man stond voor de deur.

'Ik heb het gelezen', sprak hij zonder stem. Vervolgens sloeg hij twee keer op mijn schouder. 'Je gaat elke week schrijven, maar dat mag niet ten koste van de kwaliteit gaan.'

'Nee, dat mag niet', benadrukte ik.

'Ik kom je waarschuwen. Goede waar leveren.' Hij sloeg nog een keer op mijn schouder en toen ging hij ervandoor.

Wie was hij? Ik had hem nooit gezien. Ik rende hem achterna.

'Luister', gebaarde ik. 'Ik ben de zoon van een doofstomme vader.'

Zullen we een afspraak maken?’

‘Waarom?’

‘Als de kwaliteit onder de maat is, wilt u me er dan op wijzen?’

Even dacht hij na. Toen drukte hij zijn hand stevig in de mijne.

‘Ik kom niet meer terug,’ zei hij, ‘maar als ik weer aan je deur klop, stop je met je column.’

Opnieuw rook ik de geur van het Perzische brood.

Interview in de spiegel

Ka.: Door welke deur ben je Nederland binnengekomen?

Ab.: Door een goede deur. Ik mocht zelfs een contactpersoon hebben, een vrouw die nu een vriendin is gebleven.

Ka.: Hoe denk je over de vluchtelingen van deze tijd?

Ab.: Niet zo lang geleden brandde er nog licht. Nu dwalen ze in het donker. Kent u het verhaal van die wandelende jood? Zo, zo dwalen nu mijn lotgenoten.

Ka.: Heb je nog weleens contact met asielzoekers?

Ab.: Af en toe wordt er geklopt. Ik open de deur en zie dat er een landgenoot met een rugzak voor me staat.

Ka.: En wat doe je dan?

Ab.: Nou, niets bijzonders. Ik vraag of ze binnen willen komen. Meestal komen ze binnen. Ik ken hen niet. Zij kennen mij ook niet, maar ze hebben ooit van mij gehoord. Dan beginnen ze hun verhaal te vertellen. En ik luister.

Ka.: Wat gebeurt er daarna?

Ab.: Niets. Als ze eenmaal hun verhaal hebben verteld, pakken ze hun rugzak en gaan ze er vandoor. Maar ’s nachts keren ze terug in mijn droom. En ik steek dan mijn machteloze handen herhaaldelijk naar hen uit.

Ka.: Kun je misschien een advies geven aan een landgenoot die nu nog niet gevlucht is?

Ab.: Ach, een advies? Nee, ik heb geen advies. Hoewel, ik zou willen roepen: Landgenoten! Verlaat het land! Laat de dictator alleen achter met zijn gevangenen. Of nee, nee, ik vergis me. Eigenlijk moet ik roepen: Landgenoten! Blijf daar want hier verpest je je

leven in een asielzoekerscentrum.

Ka.: Als een landgenoot jou belt en zegt: ik ben op de vlucht en wil ergens om asiel vragen. Wat denk jij? Zal ik naar Nederland komen, of naar België of Duitsland?

Ab.: Nee, niet naar Nederland komen. Nu niet meer. Nederlanders kunnen geen beslissing meer nemen. Ze aarzelen. En door hun aarzeling laten ze je rotten. Op dit moment zetten Nederlanders een griezelig masker op om asielzoekers af te schrikken.

Ka.: En België?

Ab.: In dit geval kijken Belgen af bij de Nederlanders. Ze wachten af wat de Nederlanders gaan doen.

Ka.: Naar Duitsland dus.

Ab.: Ja, ik kies voor Duitsland. Men kan daar een duidelijk antwoord verwachten. Een Duitser aarzelt niet.

Ra.: Maar je hebt ergens anders gezegd dat je het voordeel van de twijfel aan de Hollanders geeft.

Ab.: Het gaat nu niet om mezelf. Het gaat om een asielzoeker. Kijk! Je weet wat je aan Duitsers hebt. Ik zei het net al. Hun reactie is duidelijk. Ze geven je een ja-antwoord. En een jaar later steken ze je huis in brand. Maar je ziet tenminste wie je huis in brand steekt. In Nederland is dat niet zo. Nederlanders vermoorden je achter je rug om.

Ka.: Ben je daar wel zo zeker van?

Ab.: Nou, nee, niet altijd.

Ka.: Nu een andere vraag? Stel dat je opnieuw mag beginnen. Kies je voor Duitsland of voor Nederland?

Ab.: Kijk, als ik nu een asielzoeker zou zijn, zou ik mijn kans eerst in Duitsland wagen. Daar krijg ik een Nee-antwoord. Omdat nu de meeste antwoorden in Europa toch een Nee zijn. Dan kom ik even naar Nederland om een bezoek te brengen bij mijn Nederlandse vrienden en dan ga ik naar België.

Ka.: België? Waarom naar België?

Ab.: Ik weet het niet. Ik moet toch ergens naartoe.

Ka.: Oké. Ik hoop dat je daar tenminste een duidelijk Nee-antwoord krijgt.

Ab.: Dank je wel.

De gedichten van Hafez

Waar vonden we onze toevlucht op het moment dat we er niet meer tegen konden?

Waar zocht mijn volk houvast op het moment dat mannen op de koude grond neervielen?

Wat gaven de vaders aan hun dochters mee als ze als bruid het ouderlijk huis uitgingen?

Waar haalde de Perzische man zijn liedje vandaan voor de vrouw wier ogen hij niet kon weerstaan?

En wat neem je zeker met je mee als je op de vlucht moet?

Het antwoord is eeuwen oud: 'De gedichten van Shamsedin Mohammade Shirazi.'

Je hebt zijn poëzie altijd bij je. Of in je hoofd. Of in je zak. De gedichtenbundel heet *Hafez*.

Bij *Hafez* vond men troost in mijn vaderland. Door de eeuwen heen heeft de Perzische man zijn voorhoofd op de steen van het graf van Shamsedin Mohammade Shirazi gelegd en gehuild. De middeleeuwse dichter die men naar zijn boek *Hafez* is gaan noemen, is de dichter van alle tijden in de Perzische taal.

Zijn boek ligt overal op de schoorsteenmantels van mijn vaderland.

Of je nu een analfabete herder bent in de bergen van Sawodjbolag, of een balling die voor NASA werkt, je hebt een *Hafez* in je woonkamer liggen.

Ben je verliefd? Je geliefde is er niet meer? Dan loop je naar de schoorsteenmantel en je pakt het boek. Je sluit je ogen en slaat willekeurig een bladzijde op. Het eerste gedicht dat rechtsboven staat, gaat over jou:

Bobolie barge golie dar mengar dasht.

Wan dar an bargo nawa gosh nale haje zar dasht ...

Het gedicht gaat over Bolbol, de vogel die het symbool van de liefde is. Zij houdt van de bloem, gaat naast haar zitten en zingt tot de bloem ontkiemt. In het najaar als de bloem sterft, is de vogel in diepe rouw gedompeld.

De letterlijke vertaling begint zo: 'In de herfst had Bolbol een mooi

bloemblaadje in haar snavel. Tegelijkertijd weende ze. Je hebt toch wat van de geliefde bij je, zegt men tegen haar, waarom huil je dan zo? Dit blaadje roept haar herinneringen op, zei Bolbol. Ze komt bij mij boven.'

Je zegt het gedicht op en je huilt met Bolbol mee.

Wie op de vlucht is, pakt het boek vaak, sluit zijn ogen en opent een bladzijde. Zonder twijfel komt er een gedicht dat je verlangen naar huis verwoordt:

*Roeze wasle doestaran jadbād
jad bād an roegaran jadbād ...*

Ik groet de dag waarop ik terug kan naar mijn dierbaren.

Ik herinner me nog precies de dag waarop ik bij jullie was.

Gegroet mijn herinnering aan jullie.

Doestan gar faregan za jade ma ...

Hoewel mijn naam daar vervaagt, denk ik sterker aan jullie dan ooit.

Garje sad roed ast az tjesh mam rawan ...

Door de heimwee stromen mijn tranen.

Lang leve de rivier die langs jullie huizen stroomt ...

En als in het vaderland de aartsvader Jacob op Jozef wacht, opent hij het boek waarin zonder meer een gedicht rechtsboven op de bladzijde staat dat hem troost: *Joese fe gom gashte baz ajad be Kanan gam ma gor ...* Jozef die verdwenen is komt eens terug. Wees niet verdrietig.

De tuin die door de herfst gestorven is, zal weer vol rozen staan.

Wees niet verdrietig!

Een treurige vrouw

Als ik in staat was om te bepalen wie in mijn dromen mocht komen, had ik een andere Hollandse vrouw toegelaten. Maar zij komt. Zij maakt mijn slaap onrustig. Ik wil liever niets van haar horen. Haar

ook niet op straat tegenkomen, maar ik kan haar niet ontwijken, zij zit in mij.

Toen ik in Nederland kwam, moest ik net als de anderen een soort integratiecursus volgen. Degene die ons les gaf was een achtendertigjarige vrouw. Ze had een mager gezicht met twee donkere wallen onder haar ogen. Het leek alsof ze honger leed. Nederlandse en honger?

Zij leerde ons waar we boodschappen zouden moeten doen en ook dat een boodschappenkarretje gratis was. Elke dag kwam ze met een nieuw lijstje waarop stond waar we vlees zouden moeten halen en waar aardappelen redelijk smaken en goedkoop waren. Ze nam een schaar mee en een leeg melkpak en leerde ons hoe we zegels zouden moeten sparen.

Boodschappen doen was een moeilijk vak geworden. Op een gekopieerde plattegrond krasten we waar Wibra stond en waar Zeeman zich in de stad bevond. We noteerden, we noteerden en noteerden en onthielden waar we de washandjes met zegels konden halen. Toch lukte het ons niet om de lessen in praktijk te brengen. Op het eind van de cursus schreef zij voor alle duidelijkheid op het bord: 'Nooit naar Albert Heijn, wel naar Aldi.'

Dank zij haar inspanning wisten we waar we tweedehands kleren zouden mogen halen. Waarom zouden we nieuwe kleren moeten aanschaffen al er zoveel armoede in de wereld is? Het was niet nodig om naar de hebbiger Hollanders te kijken. Ze was ervan overtuigd, anders goed van overtuigd dat we ons verstand ook meegenomen hadden. We hadden allemaal een oorlog, een dictator, een hongersnood overleefd. Daarom wisten we dat het in het leven niet om kleren ging, ook niet om Albert Heijn.

Ze kwam zielig, huilerig het lokaal binnen. Haar gezicht kende geen glimlach. Haar rok uit de jaren vijftig had nooit de warmte van een strijkijzer gevoeld. Haar lange vette haar kreeg geen kans om eens vrolijk als een staartje te bewegen.

Zij, ze maakte mijn eerste verbeelding van de Hollandse vrouwen kapot. Ze nam zelfs bedrieglijk de plaats in van een andere Hollandse vrouw in mijn slaap. Ze maakte ons bang voor een lang spookachtig Nederlands woord: 'De deurwaarder.'

Stel dat je 'de onroerendgoedbelasting' niet zou kunnen betalen. Stel dat je te lang onder de douche ging staan. Daarna de acceptgiro